

УДК 159.925.7

Каріна Калюга,

канд. юрид. наук,
доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики
Інституту права ім. Володимира Сташиса
Класичного приватного університету,
старший експерт НДЕКЦ при ГУ МВС України в Запорізькій області,
журналіст

НЕТРАДИЦІЙНІСТЬ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО МЕТОДУ ДІАГНОСТИКИ ОЗНАК І ВЛАСТИВОСТЕЙ ЛЮДИНИ

Стаття присвячена дослідженню можливостей отримання та використання інформації про особливості будови папілярних візерунків долоней рук людини (за допомогою хіромантії й інших пов'язаних із нею методів) з метою встановлення особи ймовірного злочинця на початку досудового розслідування за виявленими слідами.

Ключові слова: візерунки долоні руки, дослідження рук, інформація про індивідуальність людини, ознаки та властивості людини, характерності людини, хіромантія.

Хіромантія як певний науковий метод упродовж свого розвитку не раз піддавалася не завжди обгрунтованій критиці.

З проблематики забезпечення інформаційним масивом правоохоронних органів за допомогою хіромантії літературних джерел майже не існує. А тому висуватимемо свої ідеї та багато в чому самостійні судження.

Розглянемо такий (не зовсім популярний і «незаслужено» забутий серед сучасних науковців, на їх думку «псевдонауковий») психодіагностичний метод, як хіромантія (у літературі вживаються терміни: хіромантика, хірологія), що має давню історію застосування та може бути «реанімований» у сучасних умовах.

Огляд літературних джерел та історії свідчить, що хіромантія відома ще з часів Аристотеля; про неї знали давні халдеї, перси й індуси, до хіромантії зверталися генетики, антропологи, медики, психологи. Наприклад, праці з хіромантії В. Махараші, що складається з 567 віршованих рядків, відомі 4,5–5 тис. років. Зокрема, у своїх дослідженнях К. Юнг (швейцарський психолог, засновник аналітичної психології та сподвижник З. Фрейда) часто звертався до знаків на долоні та вважав, що карма і лінії руки тісно пов'язані з

психікою її власника, тому рука – надійне джерело психологічної інформації про особу [1]. Тому ми вважаємо за доцільне розглянути більш детально, з урахуванням певної зміни наукових уявлень, цей не зовсім популярний і «незаслужено» забутий («псевдонауковий») психодіагностичний метод.

Оволодіння основами цих знань пов'язане з запам'ятовуванням великої кількості значень різноманітних знаків і термінів. І тут основна небезпека полягає в спробі кожного початківця-дослідника автоматично співвідносити той чи інший знак із відповідною якістю людини без урахування інших знаків. Іншими словами, як і в будь-якій галузі знань про людину, необхідно всі явища й ознаки розглядати в сукупності та нерозривності зв'язків [2].

Уперше найбільш серйозно до діагностики по руці підійшов чеський біолог Я. Пуркіне. Він разом із засновником евгеніки Ф. Гальтоном (двоюридним братом Ч. Дарвіна) став автором першої класифікації малюнків шкірного рельєфу пальців [3].

Найбільш ранні, власне наукові, повідомлення про вивчення шкірних покривів рук відносяться до XII ст. У 1686 р. Мальпігі дав короткий опис візерунків долонь і пальців людини. У XIX ст. найбільш відомими дослі-

дженнями в цій галузі були роботи чеського вченого Я. Пуркіне і американця Уайдлера.

Науковою психологією хіромантія незмінно відкидалася, проте вивчення ембріонального розвитку пальцевих візерунків у зв'язку із спадковістю дало поштовх до становлення нової галузі знання – дерматогліфіки. Цей термін запропонований американськими вченими Камінсом і Мідлом. Вважається доведеним, що формування кожного малюнка долонь, як і розвиток мозку, відбувається на 3–4 місяці внутрішньоутробного розвитку й обумовлене одним і тим самим впливом генного набору батьків або хромосомними абераціями у плода.

Хірологією в сучасній літературі прийнято називати галузь знання, що відноситься до вивчення кисті руки. Хірологія поділяється на хірогномію, хіромантію та дерматогліфіку. *Хірогномія* вивчає форму кисті, пальців і нігтів, а також їх розміри, текстуру, колір і гнучкість. Ці ознаки протягом життя людини більше або менше постійні та відносяться переважно до індивідуально-типових особливостей. *Хіромантія* вивчає лінії долоні. Ці лінії є відображенням особистісних якостей, що формуються, розвиваються та змінюються. *Дерматогліфіка* вивчає складний неповторний візерунок долонь і пальців рук.

Є також чотирихрівневий поділ вчення про будову руки, яке складається з дерматогліфіки, хорології (яка, у свою чергу, складається з хірогноміки та пальмістрії) та власне хіромантії (найвищого рівня, що безпосередньо спирається на інші).

Дослідженню піддавалися теоретичні, методологічні та методичні ресурси використання хіромантії з метою встановлення (актуалізації) взаємозв'язку анатомічних особливостей будови шкіряних покривів (перш за все, на долонях людини, ліктях, на голові, ногах) з індивідуальними ознаками та психологічними властивостями особи, зокрема, особи злочинця.

Дослідження також ґрунтується на сучасному стані та теоретичних засадах окремих наукових розробок традиційної дактилоскопії, ідентифікації рукавичок, установаження цілого за частинами (трасологія) тощо. Вони дозволяють розбудувати певну наукову (теоретичну та прикладну) базу хіромантії, спроекувати її можливості на реалії слідчої практики сьогодення.

Особливості людини, її індивідуально-психологічні якості можна визначати не тільки традиційними методами, а й за допомогою такого засобу, як зчитування даних, отрима-

них у результаті дослідження шкіряного малюнку кисті людини. Механізм реалізації цього процесу, може виглядати таким чином: у малюнку лінії згинальних складок є примітне явище – злиття трьох- і п'ятипальцевої борозен (лінії серця та розуму по хіромантії) в одну загальну борозну – чотирихпальцеву поперечну лінію. Факти свідчать про те, що остання лінія, як правило, зустрічається у людей, які мають генні та хромосомні порушення, страждають спадковими хворобами, наприклад при хворобі Дауна у 40–50 % обстежених дітей [4].

Важливу інформацію надають також різні форми рук. При цьому вважається, що ліва рука вказує на спадкові ознаки, а права – на те, що людина з ними зробила з власної волі та під впливом зовнішніх обставин.

Дозволяє виявляти зовнішні ознаки, що стосуються психологічних характеристик індивідуума, ще й дослідження пальців рук [4; 5]. Важливу інформацію про людину можна також отримати, оглянувши її нігті.

Визначення віку базується на кількісних характеристиках. Підраховано, що на долоні у дітей від 8 до 12 років у відрізьку, що дорівнює 5 мм, міститься 12–13 папілярних ліній, у підлітків від 13 до 17 років – 10–12 ліній, у дорослих від 18 років і старше – 9–10 ліній. Відомо також, що із віком дуже часто в слідах нечітко відображується візерунок через спрощення папілярних ліній на пальцях.

За відбитком долоні можна визначити й антропологічні ознаки, наприклад зростання. Так, з великою ймовірністю у людини високого зросту від центру візерунка на середньому пальці лівої руки до так званої дельти – ділянки узору, де сходяться три потоки папілярних ліній, число гребенів (ліній) не менше 21, у низькорослого – всього 2–3 гребеня.

Стать людини можна встановити за розмірами кисті. Для цього експерти вимірюють довжину кисті з боку долоні, довжину та ширину долоні, а також окремих пальців. У чоловіків, як правило, ці показники більші, ніж у жінок. Є й інша можливість визначити стать, заснована на явищі асиметрії. Так, у жінок однакові за довжиною вказівний і безіменний пальці на обох руках зустрічаються приблизно в два рази частіше, ніж у чоловіків.

Географічне походження людини, її національність вдається визначати за наявними статистичними базами даних, які поповнювалися вченими ще з часів Дарвіна. Оскільки конфігурація папілярних візерунків передається генетично, в різних географічних ши-

ротах і у різних національностей є свої особливості будови малюнка на долонях, які добре видно фахівцям. Якщо ми в інтересах дерматогліфіки розглянемо різні цивілізації з часів неоліту, то побачимо специфічні відбитки у мисливців, для яких запорукою виживання була швидкість реакції, у землеробів, сенс існування яких полягав у циклічному повторенні дій, у кочівників, які постійно перебували в русі. Типи папілярних візерунків зібрані в каталоги, звіряючись із якими експерт може визначити, представнику якої національності належить той чи інший відбиток, з якого району планети він, аж до конкретного села.

Крім того, по долонях фахівці сьогодні здатні прочитати навіть таку інформацію, як соціальна роль тієї чи іншої людини.

Існують закономірності: прості петлі на подушечках пальців більшою мірою відповідають прямодушності, відкритості, запальності, не завжди адекватній, але дуже швидкій реакції. Складні візерунки характерні для сповільненої стартової реакції включення в процес мислення. При цьому реакція у людей з такими візерунками складніша; вона враховує велику кількість факторів. Що стосується конкретних прикладів із життя, то, на думку фахівців, начальники – це «петлі», швидко-силові, вибухові, емоційні, відкриті люди. Їх заступники – «сірі кардинали» із складними малюнками на долонях. Вони аналізують всю інформацію, збирають за начальниками всі порубані голови, налагоджують відносини, балансують їх. У них переважають завитки і S-візерунки. Якщо у людини більше петель, то цей тип особистості координований, із хорошими розумовими здібностями, психоемоційно стійкий. Для нього головне – мета.

Люди з малюнками на долонях у вигляді дуг недобирають за фізичними можливостями, але вони йдуть уперед незважаючи ні на що. Цілеспрямованість – їх основна відмінність. Люди «петлі» бачать лише одне рішення. Якщо їм потрібно пройти у двері, але вона закрита, вони виб'ють її. «Завиток» знайде інші, відкриті, увійде та подивиться, чи не можна з іншого боку підійти до зачинених дверей.

Важливо набрати статистику відбитків, яка в майбутньому допоможе заздалегідь виявляти осіб.

Сучасних юристів і вчених вже не має бентежити той факт, що криміналістична дерматогліфіка увібрала в себе досвід хіромантії – науки, що вважається нетрадицій-

ною. Це, мабуть, один із тих унікальних випадків, коли напрацювання, привнесені з альтернативних галузей знань, успішно використовуються в правоохоронній роботі. За допомогою цієї методики можливі успішний розшук зниклих і визначення невпізнаних жертв. У спортивній генетиці вже сьогодні вивчають кореляцію між долонними візерунками та вродженими здібностями людини до заняття певними видами спорту. Генетика щосили досліджує дерматогліфічні мітки, які можуть служити діагностичними маркерами для раннього виявлення вроджених захворювань.

Практичний інтерес до візерунків кожного малюнку долонь і пальців рук виник задовго до наукового вивчення цього явища. І це тепер зрозуміло, оскільки малюнок відбитку в кожній людини індивідуальний: теоретично можливий збіг лише з частотою $1:10^6$, тобто в одній історичній епосі неможлива зустріч двох осіб з однаковими візерунками пальців.

Висновки

Ідеї використання знань про знаки долоней рук людини неодноразово розвивалися дослідниками протягом багатьох століть. Дослідженню піддавалися теоретичні, методологічні та методичні ресурси використання хіромантії з метою встановлення (актуалізації) взаємозв'язку анатомічних особливостей будови шкіряних покривів (перш за все, на долонях людини, ліктях, ще на голові, ногах) з індивідуальними ознаками та психологічними властивостями особи, зокрема особи злочинця.

На рівні з суто теоретичною заінтересованістю широкого кола читачів дані, отримані при дослідженні долоней рук людини, мають практичне значення для ідентифікації особи. Ця інформація допомагає встановлювати ознаки та властивості невідомої людини. Все це забезпечує невичерпні можливості в роботі з таким інструментарієм, як хіромантія.

Слід зазначити, що актуальною є потреба автоматизації єдиної програми, у тому числі по цьому виду інформації. Кожний дослідницький обласний центр намагається створити локальну автоматизовану систему для спрощення своєї роботи, розширити можливості обробки інформації. А за межі центру (області) вона не виходить; параметри не збігаються; порядок доступу не налагоджено тощо.

Для виявлення ідентифікуючих ознак і властивостей людини з матеріально-фіксованих носіїв інформації за допомогою цілої низки досліджуваних нами окремих учень,

що відображають криміналістичну інформацію (фізіогноміка, анатомічна будова шкірного покриву голови людини та зубів людини (дерматогліфіка); френологія, кранеоскопія; дактилоскопія, габітологія; локомоція; одорологія; скриберологія (почеркознавство), автороззнавство та графологія; фотоскопія тощо), потрібне їх сукупне застосування. А надання якоїсь першості будь-якому з них і поодинокі використання їх інструментарію не будуть ефективними.

Стаття надійшла до редакції 23.06.2015 р.

The article is devoted possibilities of obtaining and using information about the features of the structure of papillary patterns palms of the hands of man (through palmistry and other related methods) order to establish identity of the alleged offender in the beginning of the pre-trial investigation into the revealed traces.

Статья посвящена исследованию возможностей получения и использования информации об особенностях строения папиллярных узоров ладоней рук человека (при помощи хиромантии и других связанных с ней методов) с целью установления личности предполагаемого преступника в начале досудебного расследования по выявленным следам.

Список використаних джерел

1. Чечель И. Хиромантия для всех. – М., 1991. – 150 с.
2. Щёкин Г. Визуальная психодиагностика: познание людей по их внешности и поведению. – К., 2011. – 616 с.
3. Куликов В. И. Индивидуальный тест «Словесный портрет». – Владивосток, 1988. – 248 с.
4. Трепаков Е. А. Каждый рисунок руки: наследственность и здоровье // Твое здоровье. – 1989. – № 1–2.
5. Трепаков Е. А. Диагностика по руке? // Твое здоровье. – 1989. – № 3–4.

**Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України**

**О Г О Л О Ш У Є
У 2015 РОЦІ
ПРИЙОМ ДО АСПІРАНТУРИ
З ВІДРИВОМ ВІД ВИРОБНИЦТВА
ЗА СПЕЦІАЛЬНОСТЯМИ:**

12.00.03 – ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС;
СІМЕЙНЕ ПРАВО;
МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

12.00.04 – ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО;
ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Додаткова інформація за телефоном: 286-70-98